

A woman with dark hair tied in a bun, wearing a black dress, is shown from the back. A hand is resting on her right shoulder. The background is dark with some blurred lights.

BEGRAVEN OF ANDERS?

ALFRED E. DEKKER

BEGRAVEN OF ANDERS?¹

Wij zien reikhalzend uit naar dat unieke moment in de tijd, waarop wij van aarde zullen worden weggerukt om onze Heer en Redder in de lucht te ontmoeten en voor altijd tezamen met Hem zullen zijn (1 Thessalonicenzen 4:15-17). Het is een woord van de Heer dat Zijn apostel Paulus aan ons mocht doorgeven. Het geldt niet alleen voor ons, levenden, maar ook voor allen die ooit in Christus ontslapen zijn. Hierna gaat het over de vraag hoe wij geacht worden om vóór dat tijdstip met dode lichamen om te gaan. Is ter aarde bestellen de enige optie of mag het ook anders? Voor een antwoord moeten wij niet alleen de feiten nagaan die in Gods Woord staan, maar ook de biologische feiten waarvoor de Schepper ons gesteld heeft. In die volgorde gaan wij hierna op een en ander in.

1 – SCHRIFTUURLIJKE FEITEN

1.1 - WIJ ZIJN UIT STOF GEFORMEERD

In Genesis 2:7 staat dat *Jahweh Elohim* de *adam* (Strongnr. 0120), de mens, formeerde uit de losse laag van de aardbodem, hem de adem van de geest der levenden inblies, waarna deze *adam*, mens, tot een levende ziel werd (*nêphêsh chajáh*, Strongnrs 05315 en 02416; zie ook 1 Corinthiërs 15:45). Merk op dat de Schrift de uit stof geformeerde gestalte reeds als “mens” aanduidt. Dat betekent dat wat wij een stoffelijk overschot plegen te noemen nog steeds een mens is.

1.2 – WIJ ZIJN STERVENDEN

Door het eten van de vrucht van de boom der kennis van goed en kwaad, eerst door Eva gegeten en vervolgens vrijwillig door Adam, kreeg het stervensproces zijn loop. Daarvoor had *Jahweh Elohim*, met het geven van een gebod, al gewaarschuwd: te

¹ © Alfred E. Dekker, Rotterdam 18 september 2024.

sterven zal jij stervende zijn (Genesis 2:17). Sinds die dag heeft de gehele mensheid als vooruitzicht aftakeling en een zekere dood. Gelet op Genesis 2:7 en 17 is ieder mens is niet alleen ziel, maar ook stoffelijk, van vlees en bloed, als zodanig onderhevig aan *bederf phthora*, Strongnr. 5356) en een *stervende (thnêtos*, Strongnr. 2349).

1.3 – DOOD IS ECHT DOOD

Dat blijkt uit onder meer de volgende Schriftplaatsen:

- Prediker 12:7 - het stof waaruit ons lichaam is geformeerd keert naar de aarde terug en de geest die ons leven gaf keert terug naar God die hem geschonken heeft. Zie ook Genesis 3:19).
- Psalm 89:48 - De levende ziel die wij ooit waren, komt terecht in de *she'ól* (Strongnr. 07585) ofwel de “hades”, letterlijk vertaald het “on-waarneembare” (*adês*, Strongnr. 86) en is dan aan onze waarneming onttrokken. De ziel is als het ware de afdruk van alles wat de mens in zijn leven was, vanaf zijn verwekking tot en met zijn overlijden, compleet met alles wat hij als persoon gedacht, gezegd, gedaan, beleefd en liefgehad heeft in de meest ruime zin des woords.
- Prediker 9:10 - In het onwaarneembare wordt niet gedaan en gedacht en is er ook geen kennis en wijsheid. De zielen van de doden zijn zelf al onwaarneembaar, maar missen zelf ook het vermogen om ook maar iets te kunnen waarnemen. Zij bevinden zich in een toestand van absolute afwezigheid van bewustzijn, te vergelijken met een diepe, droomloze slaap. De ontelbare menigte zielen in het onwaarneembare zijn stuk voor stuk bij God bekend, of zij nog door mensen herinnerd worden of niet. Ik noem het onwaarneembare daarom ook wel “Gods harde schijf”, waarop alle doden met hun complete bagage zijn opgeslagen. God is de Enige die al die personen, Zijn schepselen, door en door kent!

1.4 – OPSTAAN EN OPWEKKEN

(*anistêmi, anastasis* en *egeirô* - Strongnrs. 386, 450 en 1453)

Het was onze *Kurios*, Heer, Die de apostel Paulus liet onthullen wat al door de profeet Jesaja aangekondigd was: voor *Jahweh* zal alle knie buigen en alle tong zal zweren (45:23). Voor “zweren” staat in het Hebreeuws *shabá* (Strongnr. 07650) dat letterlijk “zevenen” betekent. Men zweert daarbij een dure eed, in dit geval van absolute en restloze onderschikking aan en erkenning van *Jahweh*. Aan Jesaja refereert Paulus in Romeinen 14:11 en bevestigt daarmee wat de *Kurios* ofwel *Jahweh* met zo grote nadruk en stelligheid voorzegt had.

Maar hoe zouden doden met hun tong iets kunnen uiten of hun knieën kunnen buigen? Ook daarin heeft God voorzien door middel van de opstanding van de doden. Het was ook nu weer de apostel Paulus gegeven een alle profeten en profetieën overtreffend vergezicht te onthullen dat verder reikt dan wat ook in het boek Openbaring onthuld is.²

Bij de opstanding van de doden voltrekken zich in een mum van tijd ingrijpende veranderingen. De apostel Paulus beschrijft het in 1 Corintiërs 15:42-44. Was er eerst gezaaid in bedorvenheid, bij de opwekking ontvangt men onbedorvenheid. Was er eerst gezaaid in oneer en zwakheid, bij de opwekking ontvangt men heerlijkheid en kracht. Was er eerst sprake van een stoffelijk lichaam dat door Gods levensadem ziel werd, wordt het bij

² Openbaring 20:11-15 - Voor de grote witte troon zullen doden staan, niet levend gemaakt. Aangezien de dood en de hades in “het meer van het vuur” geworpen zijn, is het aannemelijk dat die doden - onder wie ook allen die gruwelijke misdaden gepleegd hebben - op dat moment over een zekere gewaarwording zullen beschikken, voldoende om te beseffen voor Wie zij staan en waarover zij geoordeeld worden. In het “meer van het vuur” (Grieks: *pur*) worden zij alsnog volkomen puur gemaakt, opdat God dan ook in hen alles zal kunnen zijn.

opwekking tot een puur geestelijk lichaam, volkomen geleid door Gods heilige geest.

1.5 – LEVENDMAKING

(*zôopoieô*, Strongnr. 2227)

Want evenals in Adam allen stervende zijn, zo ook zullen allen in Christus levend gemaakt worden, elkeen echter in de eigen rangorde (*tagma*, Strongnr. 5001): Eersteling is Christus,³ vervolgens die van Christus zijn in Zijn aanwezigheid (*parousia*, Strongnr. 3952), daarna de voltooiing, wanneer Hij het koninkrijk overgeeft aan God, de Vader.” Die rangorde heeft betrekking op de onderschikking van alles aan Christus Die op Zijn beurt Zichzelf als Zoon aan God, Zijn Vader zal onderschikken. Vanaf dat ogenblik zal God alles in allen zijn – in een voor ons verstand niet te bevatten heerlijkheid! (1 Corinthiërs 15:22-28).

De term *parousia*, letterlijk “langbij-zijnd”, duidt op een aanwezig zijn. Wij kennen er twee: de aanwezigheid van Christus in de lucht waar allen die in Christus zijn, doden en levenden, Hem bij hun “wegrukking” zullen ontmoeten om voor altijd tezamen met Hem te zijn (1 Thessalonicenzen 4:15-18) en de aanwezigheid van Christus zoals genoemd in Mattheüs 24:3, 27, 37 en 39.

De derde rangorde is, oneerbiedig gezegd, de rest van de mensheid, die Christus niet gekend of erkend hebben. Hun levendmaking zal plaatshebben na de grote witte troon en nadat de dood en het dodenrijk, of beter gezegd, het onwaarneembare in “het meer van vuur”, de tweede dood, voorgoed buiten werking gesteld zal zijn (1 Corinthiërs 15:26). Dat luidt het moment in waarop ook de Zoon Zelf Zich zal onderschikken aan God en dan zal God alles in allen zijn (1 Corinthiërs 15:28). Dan worden de eonen afgesloten. Laten wij over de situatie die dan ontstaat liever niet speculeren of fantaseren. Zolang als de eonen nog hun

³ Christus is niet de eerste die is opgestaan, doch de Eerste Die opgestaan én levend gemaakt is!

loop hebben, is voor ieder mens het hier en nu bepalend, niet alleen als vrucht van het verleden, maar ook als bouwsteen voor de toekomstige tijd.

1.6 – ONZE “VERANDERING”⁴

De leden van de gemeente die het lichaam van Christus is – dat zijn allen die

Door Gods genade in Christus geroepen zijn - staat straks iets buitengewoons te gebeuren. Het staat in 1 Thessalonicenzen 4-16-17: “want de Heer zelf zal, met een bevel, met de stem van Vorst van de boodschappers en met de bazuin van God, afdalen van de hemel en de doden in Christus zullen eerst opstaan. Vervolgens zullen wij, de levenden, de overblijvenden, gelijktijdig tezamen met hen weggerukt worden in wolken, tot ontmoeting van de Heer in de lucht. En zo zullen wij altijd tezamen met de Heer zijn!” Dat zal in één klap zal gebeuren, voor onze begrippen onbegrijpelijk en onverklaarbaar snel, vele malen korter dan een oogwenk. Noem dit niet “bovennatuurlijk”, want het gaat om iets dat weliswaar voor de mens onwaarneembaar, in nevelen gehuld is, maar even goed tot de vele dimensies behoort die van Gods Schepping deel uitmaken.⁵

Voor onze plaats te midden van de hemelingen (Efeziërs 1:3) is nog een andere ingreep noodzakelijk: een radicale verandering, zoals verwoord in 1 Corinthiërs 15: 51-52: “Zie een geheimenis zeg ik aan jullie: allen zullen wij niet te ruste gelegd worden, doch allen zullen wij veranderd worden, in een ondeelbaar ogenblik, in een oogwenk, in de laatste bazuin(stoot). Want Hij zal (uit)bazuinen en de doden zullen opgewekt worden, onbederfelijk, en wij zullen veranderd worden.” Onze verandering zal Hij realiseren *op Zijn wijze*. Hij zal zorgen dat wij in een onwaarneembaar kort moment geschikt gemaakt zijn om alles wat ons

⁴ Uitgebreider behandeld in “Wij zullen veranderd worden” – AED 10 september 2024.

⁵ Colossenzen 1:16-17.

van nature aan de aarde gebonden heeft, te veranderen in wat geschikt is voor onze hemelse bestemming. Daar is geen plaats voor het stof waaruit wij geformeerd zijn en dat van meet af eerderfelijk en vergankelijk was. Dan is het Gods geest die ons door niets gehinderd zal aansturen. Alleen onze persoonlijkheid met de complete bagage aan ervaring met, besef en erkenning van onze God en Vader door onze Heer en Redder Jezus Christus, zal puur en vrij naar Hem uitstromen in mateloze aanbidding. De hemelingen zullen er versteld van staan!

1.7 - SLOTSOM

Tot zover in vogelvlucht feiten uit Gods Woord. De clou is duidelijk: wat wij na onze verandering zullen voorstellen lijkt in de verste verte niet op wat wij nu zijn, bij leven of na overlijden!

2 – BIOLOGISCHE FEITEN

2.1 – ONTBINDING

Het lichaam van een overledene wordt koud en ondergaat verstijving, rigor mortis. Dat begint bij de oogleden en breidt zich in ongeveer zes uur over het gehele lichaam uit. Omdat het bloed niet meer circuleert, krijgt de huid een bleke teint. Na verloop van tijd start ook het ontbindingsproces. Dat begint vanuit het lichaam zelf door de daarin levende microben en door chemische werkingen. Het is dan van belang dat het stoffelijk overschot op de een of andere manier aan ieders waarneming onttrokken wordt. Het is in ons land dan gebruikelijk het te begraven of te verassen.⁶

⁶ Daarvoor geldt de Wet op de lijkbezorging, waarvan artikel 1 luidt: “Lijkbezorging geschiedt door begraving, crematie of op andere bij of krachtens de wet voorziene wijze.” Per gemeente is een en ander in een verordening betreffende gemeentelijk begraafplaatsen en crematoria nader uitgewerkt.

2.2 – VERGAAN

Wanneer een lijk begraven wordt, zal het geleidelijk vergaan. De snelheid hangt vooral af van de samenstelling van de grond, de doorlaatbaarheid ervan voor zuurstof en vocht en leest best door het werk van flora en fauna. In onze streken kan een lichaam al na vijftien jaar geheel ontbonden zijn. Zachte weefsels en organen vergaan het spoedigst. Bij het skelet kan dat langer duren.

De mensheid heeft diverse methoden ontwikkeld om een lijk zo lang mogelijk intact te houden, zoals door balseming, mummificeren en door het op te sluiten in een kist van steen of van verduurzaamd hout. Maar welke conserveringsmethode men ook toepast of welke conditie het lijk krijgt of heeft, van de dode zal uiteindelijk slechts een nauwelijks herkenbare schim overblijven van zoals hij bij leven was.

Wanneer men een stoffelijk overschot verast, hetzij door het direct aan vuur bloot te stellen, hetzij indirect door het in een oven (bij 1100°C) te verhitten, is het resultaat hetzelfde: van de dode resteert niets anders dan alleen stof.

2.3 - HERKENBAARHEID

Een mens kan op de meest uiteenlopende wijzen de dood vinden, niet alleen door ouderdom en ziekte, maar bijvoorbeeld ook door geweld en executie, bij brand, door verdrinking of als prooi van een wild dier. In alle gevallen geldt wat *Jahweh Elohim* tegen de eerste mensen gezegd heeft: “Want stof ben jij en naar stof zal jij terugkeren” (Genesis 3:19). Van heel die ontelbare menigte mensen die sedert Adam de aardbodem bevolkt hebben, is vrijwel niets herkenbaars meer terug te vinden of anders slechts wat knekels, een mummie, een veenlijk of anderszins. Met de modernste technieken kan men weliswaar door analyse van genetisch materiaal enige naspeuringen doen en met levenden verbanden leggen, maar dat levert verder niets op van enige herkenbaarheid van hoe de dode ooit bij leven was.

3 - GODS GEHEUGEN

.... zou ik mijn bed spreiden in het onwaarneembare - U bent daar (Psalm 139:8b). Wanneer bij het sterven van de mens zijn geest naar God teruggekeerd is en zijn lichaam naar het stof van de aardbodem, heeft zijn ziel als het ware haar bed gespreid in de *she'ól*, waar zij rust in afwachting van het moment dat zij opgewekt zal worden. Zoals eerder opgemerkt, is het onwaarneembare (*she'ól* ofwel *adês*) als het ware Gods harde schijf waarop vanaf den beginne van ieder mens de ziel opgeslagen is – dat is zijn persoonlijkheid met alles wat daaraan vast kleeft.

Uiteindelijk is God de Enige die van het bestaan van iedereen die ooit geleefd heeft, afweet, ook al zou niemand op aarde die mens nog herinneren.⁷ Voor Hem is het herinneren en herkennen van doden geen probleem, ongeacht hoelang een mens geleefd heeft, of het al in de moederschoot gestorven is of op zeer hoge leeftijd. Voor Hem is het herinneren van ieder mens evenmin een probleem als het lijk volkomen verdwenen zou zijn door de inwerking van vocht en zuurstof, door toedoen van aaseters, roofdieren, vissen, insecten, microben enzovoort, door verbranding of op welke andere wijze ook maar.

4 – BEGRAVEN, VERBRANDING ETC.

4.1 - BEGRAVEN

Begraven is in de Schrift en bij de meeste gelovigen de standaard procedure. Maar als wij alles wat de Schrift over sterven en dood zegt tot ons door laten dringen, gaan wij ons dan niet afvragen waarom gelovigen uitsluitend voor begraven in aanmerking zouden moeten komen? Zijn andere methoden uit den boze, omdat het opstanding en opwekking uit de doden in de weg zou staan? Heeft God alleen een keurig begraven lichaam nodig om het te Zijner tijd te kunnen opwekken? Dit neemt niet weg

⁷ Zie “Psalm 139” – AED 2023, Stichting Da-ath (ISSN 2772-8811).

dat in de Hebreeuwse Schrift om een speciale reden slechts één wijze van lijkbezorging is toegestaan: begraven.

4.2 – VERBRANDING

In Nederland had de eerste crematie in 1914 plaats. Sindsdien blijkt ca. 70% van de overledenen gecremeerd te worden. Er zijn nieuwe, wettelijk nog niet toegestane methoden in opkomst, zoals het chemische proces van resomeren.⁸

In de Schrift is verbranding alleen geboden in gevallen zoals beschreven in onder meer Leviticus 20: 14 (incest) en 21: 9 (hoererende priesterdochter). Mensenoffers door verbranding zoals voor de afgoden van omringende volken zijn voor God een gruwel (Deuteronomium 12:31). Beelden van afgoden dienen verbrand te worden (Deuteronomium 7:5). Dit illustreert wat verbranding in de Hebreeuwse Schrift inhoudt: vernietiging van alles wat van God ver staat. Verbranding draagt het karakter van oordeel! Dat blijkt duidelijk uit onder meer Jozua 7:15 en 25, de geschiedenis van Achan.

4.3 - WEGRUKKING

Voor hen die in Christus zijn, die van Christus zijn in Zijn aanwezigheid, zowel die reeds gestorven zijn of nog in leven, wacht levendmaking en een veranderd lichaam (1 Corinthiërs 15:23 en 51-52). Het is zoals Paulus in Romeinen 6:1 geschreven heeft: er is geen oordeel (*katakrima*, Strongnr. 2631) weggelegd voor hen die in Christus Jezus zijn! Nadat wij als het ware in één klap zowel veranderd als van de aarde weggerukt zijn,

⁸ Bij resomeren wordt het lichaam opgelost in een groot stalen drukvat die gevuld is met heet water en kaliumhydroxide. Het gehele proces van resomeren duurt ongeveer drie tot vier uur. Na afloop van het proces blijft er een waterige vloeistof en schoon wit poeder over. Het witte poeder dat overblijft is vergelijkbaar met de as na een crematie. (bron: monuta.nl). Men noemt het ook wel biocremeren,

ontmoeten wij onze Heer in de lucht en komen wij voor de *bêma* (Strongnr. 968) te staan. Dat is in ons geval beslist geen “rechterstoel”, want ons wacht immers geen veroordeling, maar een podium voor onze Heer en Redder, Christus Jezus, in heerlijkheid.

4.4 - BÊMA

Wat er voor de *bêma* gebeurt is een zuivering van alles uit ons leven dat niet in Gods nabijheid thuishoort. Paulus schetst dat in 1 Corinthiërs 3:12-15 door het *beeld van vuur* te gebruiken. Dat vuur is absoluut niet het gruwelijke oordeel zoals kerkelijke leringen beweren, maar een test van wat uit ons leven en werk in Gods ogen behouden kan blijven – goud, zilver, kostbaar gesteente - en wat niet – hout, gras, stro. Aldus gereinigd zal voor Hem dan de gemeente staan, heilig en smetteloos, zonder enige vlek of rimpel of iets dergelijks (Efeziërs 5:27). Dan is iedere verhindering weg en kunnen wij te midden van de hemelingen, gezegend met iedere geestelijke zegen, hen perplex doen staan over de heerlijkheid van Zijn genade waarmee wij in de Geliefde benadigd zijn! (Efeziërs 1:3-6).

Wij wachten nu nog op het moment waarop de Heer Zelf, met een bevel, met de stem van Vorst van de boodschappers en met de bazuin van God, zal afdalen van de hemel. Dan zullen de doden in Christus eerst opstaan. Vervolgens zullen wij, de levenden, de overblijvenden, gelijktijdig tezamen met hen weggerukt worden in wolken, tot ontmoeting van de Heer in de lucht. En zo zullen wij altijd tezamen met de Heer zijn (1 Thessalonicenzen 4:16-17⁹)!

5 - BEGRAVEN OF ANDERS?

Zoals eerder opgemerkt: wat wij na onze verandering zullen voorstellen lijkt in de verste verte niet op wat wij nu zijn, bij leven of na overlijden (par. 1.7)! In onze toekomstige staat in

⁹ Concordante vertaling door de E-H vertaalcommissie anno 2015.

heerlijkheid speelt ons lichaam - het “vlees-hemd” zoals dat woord oorspronkelijk betekent – en ons skelet geen enkele rol meer.¹⁰

Wij hebben geconstateerd dat van een mens na de dood maar weinig toonbaars overblijft en vaker nog helemaal niets meer. Niemand kan voorkomen dat een lijk tot stof vergaat, alle pogingen om er nog wat van te behouden ten spijt. Balsemen, mumificeren, bevriezen en wat men al niet meer verzonnen heeft, bevestigt juist wat een lijk is: stof! De geest is eruit en daarmee ieder spoor van leven. De ziel, iemands persoonlijkheid, compleet met alles wat die mens in leven en werk voorgesteld heeft, is echter niet verdwenen, maar is opgeslagen in het dodenrijk, de *adês* (ofwel *she'ól*), het voor de mens “onwaarneembare”. God, de Vader, is de Enige Die al die zielen stuk voor stuk als het ware in Zijn geheugen opgeslagen heeft. Hij is ook de Enige die al die zielen weer tot leven kan wekken in de volgorde zoals Hij die zich voorgenomen heeft (1 Corinthiërs 15:22-28; Efeziërs 3:11). Leidt dat niet tot de slotsom dat het voor het “hiernamaals” feitelijk niet toe doet wat er met een lijk gebeurt of gebeurd is? Zou iemand die in Christus ontslapen is, in dit licht bezien, niet alleen voor begraven, maar ook vrijelijk voor bijvoorbeeld cremieren kunnen opteren?¹¹

Een uitvaart kan heel goed aangegrepen worden om iets van het geloof van de ontslapene uit te drukken, wellicht ook door de ontslapene zelf. Dat gebeurt meestal in de rouwbrief en bij de uitvaart met liederen en overdenking. Het is heel goed denkbaar

¹⁰ Zie ook 1 Corinthiërs 15:50.

¹¹ Bericht in *Unsearchable Riches*, Vol. XIII, 1921, p.88 over het overlijden van Vladimir Gelesnoff: “Peritonitis set in and he suffered intensely for days. After the pain ceased he grew weak and at the end of a month the brave fight ended. In the early hours of the morning of October third, 1921, he entered into rest. A simple funeral service was held in San Francisco and after cremation the ashes were taken to Los Angeles for burial.”

dat wij bij onze uitvaart bij bepaalde aanwezigen ieder verband met oordeel, zoals de Hebreeuwse Schrift die legt, wensen uit te sluiten. Begraven komt ook de rouwverwerking ten goede. Een andere overweging kan ook zijn dat wij iedere moderne gedachte van “opgeruimd staat netjes” willen vermijden uit respect voor het lichaam dat God ons sinds onze verwekking geschonken heeft.

Over de uitvaart kan de overledene bij leven al een en ander in een codicil of levenstestament¹² geregeld hebben. Het is raadzaam dat te doen, omdat het nabestaanden ontlast bij het regelen van de uitvaart.

Ongeacht de gekozen wijze van lijkbezorging kan voorafgaand aan het afscheid van de overledene getuigd worden hoe hij of zij het in Christus zijn beleefd heeft. Het staat immers iedereen volkomen vrij met de wijze van lijkbezorging voor de achterblijvenden iets extra's uit te drukken. Wij hebben geconstateerd dat noch begraven, noch cremen of noch een andere methode daaraan afbreuk kan doen. Het hoe en wat in de praktijk laat de schrijver dezes echter liever aan de lezer dezes over.

*En de vrede van God, die al het denken te boven gaat,
zal jullie harten en jullie gedachten
verzekerd bewaren in Christus Jezus
(Filippenzen 4:7)¹³*

¹² Een codicil is een handgeschreven, ondertekende, gedateerde en aldus rechtsgeldige wilsbeschikking over onder meer “lijfstoebehooren” en uitvaart. Een levenstestament is een notariële akte die zonder tussenkomst van een notaris, nog vóór de uitvaart, dus tijdig, geraadpleegd kan worden.

¹³ Concordante vertaling door de E-H vertaalcommissie anno 2015.